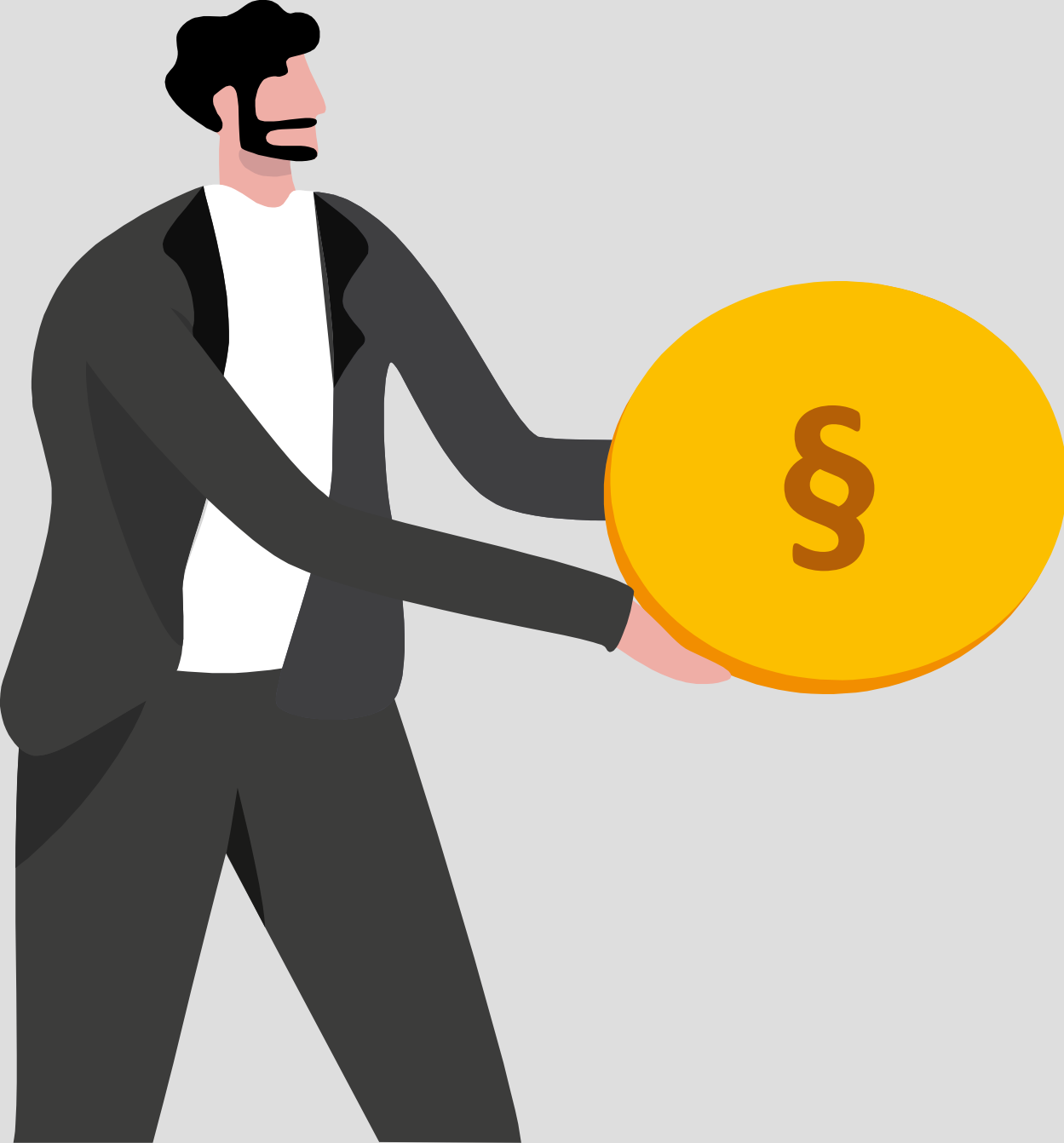

IIA Norge

Håndtering av varslings saker mot folkevalgte og ledere

Presentasjon av: Gunnar Holm Ringen og Stig Rune Johnsen
Mai 2022

Agenda

1. **Undersøkelsesplikten og undersøkelsen**
  - Metodikk for vurdering av om saken skal undersøkes og planlegging av undersøkelse
  - Litt om kildegrunnlag og intervjumetodikk
2. **Beslutningsmyndighet - “hvem kan undersøke sjefen?”**
  - Regler for privat sektor
  - Regler for kommuner
3. **Når det pågår en parallell politietterforskning**
  - Virksomheten ansvar mens etterforskningen pågår
  - Informasjonsplikt og taushetsplikt

Problemstilling

Hva gjør du?

Hva gjør du hvis du får et varsel med påstand om at sjefen din eller en annen leder kan ha tatt imot bestikkelser i forbindelse med jobben sin?

- Skal forholdet undersøkes?
- Hvem skal gjøre det og hvordan gjøres det?
- Hvem skal varsles?
- Skal forholdet politianmeldes og hvem skal i så fall bestemme det?
- Hva skjer dersom politiet starter etterforskning?
- Hvem skal ta stilling til de mange spørsmålene som oppstår?
- Hvem bestemmer hva i en slik sak?
- Hva skal ledelsen gjøre når de får kjennskap til saken?

Får fortsette i jobben etter full seier i retten

Brannmester Frode (48) ble oppsagt på grunn av varslings

Nettavisen Økonomi.

[Flyktningmidlene](#)

Nyheter Økonomi

Varsleren i Ringerike kommune har fått sparken på grunn av «illojal opptreden»

1

Undersøkelsesplikten og undersøkelsen

Undersøkelsesplikten

§ 2 A-3. Arbeidsgivers aktivitetsplikt ved varsling

(1) Når det er varslet om kritikkverdige forhold i virksomheten, skal arbeidsgiver sørge for at varselet innen rimelig tid blir tilstrekkelig undersøkt.

- *Hvem har denne plikten - ikke bare arbeidsgiver!?*
- *Hva med politiet?*
- *Det er bare "kritikkverdige forhold" som skal undersøkes*
- *Hva er kritikkverdige forhold?*

Undersøkelsesplikten

To forhold må innledningsvis avklares:

1. Gjelder varselet et kritikkverdig forhold slik det er definert i arbeidsmiljøloven?
2. Hva tilsier i såfall at dette bør undersøkes nærmere?

§ 2A-1: Med kritikkverdige forhold menes forhold som er i strid med rettsregler, skriftlige etiske retningslinjer i virksomheten eller etiske normer som det er bred tilslutning til i samfunnet, for eksempel forhold som kan innebære

- a. fare for liv eller helse
- b. fare for klima eller miljø
- c. korrupsjon eller annen økonomisk kriminalitet
- d. myndighetsmisbruk
- e. uforsvarlig arbeidsmiljø
- f. brudd på personopplysningssikkerheten

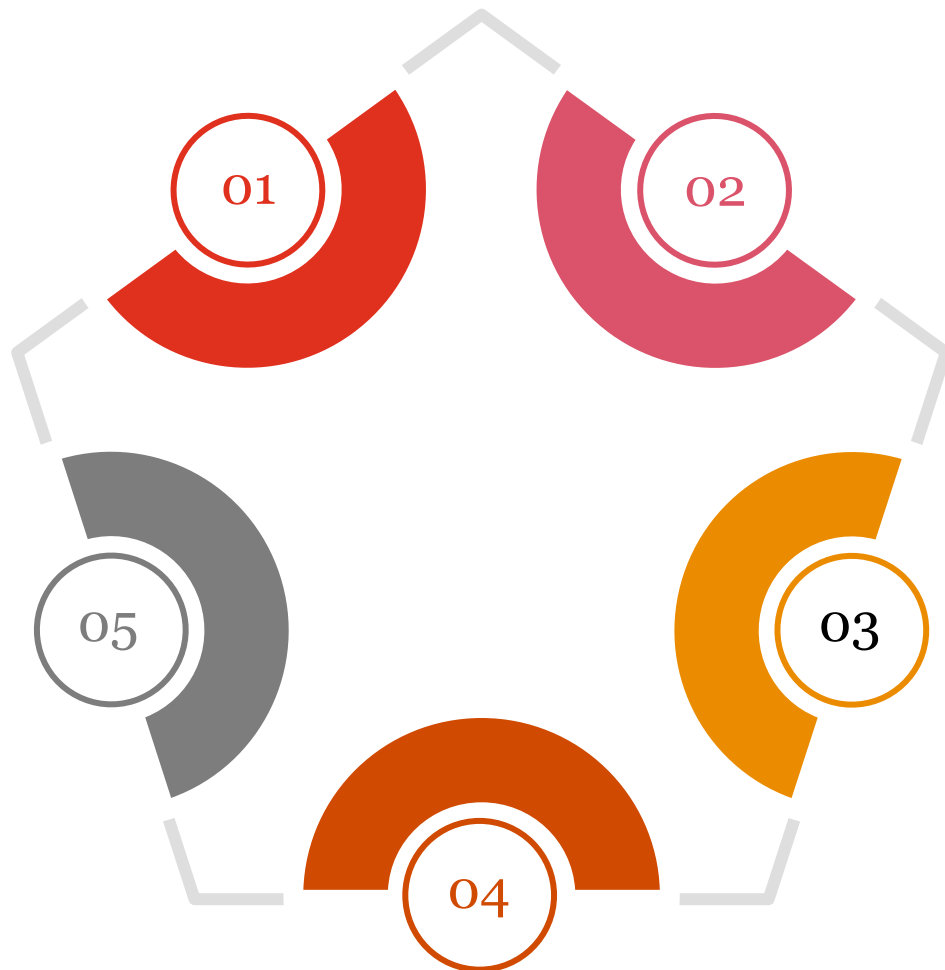
Aktivitetsplikten/undersøkelsesplikten!

“Gjelder undersøkelsesplikten dersom eksterne (publikum) har varslet?”

Både det forhold at varsler kan være anonym og at også andre grupper enn ansatte kan varsle om kritikkverdige forhold tilsier at undersøkelsesplikten også gjelder når utenforstående varsler. Departementet valgte heller ikke å avgrense undersøkelsesplikten til bare å gjelde i relasjon til omsorgsplikten for varsler. Undersøkelsesplikten kan dermed ikke utelukkende begrunnes som ledd i vern av ansatte, men som en generell plikt til å skaffe seg oversikt over eventuelle kritikkverdige forhold i virksomheten. Plikten gjelder dermed også i de tilfeller der undersøkelsen ikke nødvendigvis har betydning for vern av varsler.

Skal varselet undersøkes? (5 steg til målet)

- 01 Hva vil være formålet med undersøkelsen?**
Før beslutning om undersøkelse tas, klargjør formålet. En gransking kan være et kraftfullt virkemiddel og må ikke misbrukes for illegitime formål. Gjelder det en påstått straffbar handling, forstår du innholdet i straffebestemmelsen? Dersom undersøkelsen/granskingen skal settes ut til eksterne, klargjør mandatet.
- 02 Hva er de innledende hypotesene?**
Tenk på ulike hypoteser (finnes det flere?). Det er bedre å være forberedt på ulike hypoteser enn å bli overrasket underveis. For å motvirke subjektivitet (bekreftelsesfeller), prøv å finne motstridende hypoteser. Vi er alle subjektive av natur.
- 03 Hvilke informasjonskilder finnes?**
Hvilke informasjonskilder finnes - hvis noen? Hvem kan vi snakke med (intervjue?). Hvor finner vi dokumentasjon?
- 04 Planlegging (når beslutningen er tatt)**
Bruk formålet, hypotesene og de forhåndsdefinerte informasjonskildene og lag en plan for undersøkelsen. Ta i betraktning eventuelt behov for spesialkompetanse (hvilket fagområde berøres (industri/profesjon)).
- 05 Gjennomfør!**
Mens undersøkelsen pågår, hold øye med formålet, hypotesene og informasjonskildene. Er noe endret? - Juster planen etter endringene.

Informasjonskilder

Dokumenter

Regnskaper og bilag, møtereferater, ulike dokumenter,

Dokumenter (også digitale) er 1 av 2 mulige informasjonskilder

Sammen med dokumentasjon utgjør intervjuer den viktigste informasjonskilden

Intervjuer

Hvis gjennomført på en god måte, kan intervjuer gi verdifull og pålitelig informasjon

Resultatet (rapport?)

Digital informasjon

Digitale informasjonskilder kan være omfattende. Merk at særskilte regler gjelder for tilgang til e-postkontoer og private filområder

Både åpne og lukkede kilder bør vurderes

Tenk gjennom hvem som bør intervjues og hvem man bare kan snakke med

Samtaler

Viktig informasjon kan være bare en telefonsamtale unna

Gjennomføring av intervjuer

Intervjuet

2

Hvem kan undersøke sjefen?

Særlig om varsler mot folkevalgte

Kommunerevisoren 1. juli 2021:

“Men hva bør da gjøres, når det kommer et varsel mot en ordfører eller annen folkevalgt – om misligheter, overgrep eller annen ulovlig eller uetisk oppførsel? Hvor skal varslet leveres?”

En folkevalgt har ingen arbeidsgiver i kommunen, og er dermed ikke omfattet av varslingsreglene i arbeidsmiljøloven.

Trondheim kommune løste dette ved å ta inn i kommunenes etiske retningslinjer at kontrollutvalget kan være mottaker av varsler mot folkevalgte, slik utvalget i prinsippet kan motta ethvert varsel.”

“Det skjedde ikke uten strid. Ordfører var klar på at varsler på folkevalgte bør rettes til det respektive parti, eller til ordføreren hvis vedkommende er partiløs, ikke til kontrollutvalget.

Kontrollutvalget og lederen engasjerte seg i saken. De argumenterte for at hva det varsles om, skal ha betydning for varslingsbehandlingen.”

Kommunerevisoren

Kontrollutvalgene har en rolle ved varsling

Særlig om varsler mot folkevalgte

Gjelder varslingsreglene for folkevalgte?

Folkevalgte er ikke ansatte!

- Loven gir ikke vern for folkevalgte som varsler!
- Loven verner ikke folkevalgte mot å stå til ansvar for kritikkverdige forhold
- Varslingsreglene må ikke verne folkevalgte mot å bli undersøkt
- Et politisk parti kan ikke undersøke og rette opp i et forhold som kommunen eller staten råder over

Lovpålagte skriftlige varslingsrutiner skal minst inneholde:

“fremgangsmåte for arbeidsgivers saksbehandling ved mottak, behandling og oppfølging av varslingsrutiner”

For både private og offentlige virksomheter:

- Ordinære styringslinjer settes til side.
- Formålet med varslingsreglene i arbeidsmiljøloven skal sikre vern av varsler og bidra til å “bekjempe korrupsjon gjennom å fremme virksomhetenes samfunnsansvar og overholdelse av EU-retten.”

For offentlige virksomheter:

- Habilitetsregler er bestemmelser om når personer på grunn av ulike omstendigheter ikke skal behandle eller avgjøre saker.
- “En offentlig tjenestemann er ugild til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse eller til å treffe avgjørelse i en forvaltningssak når han selv er part i saken.”

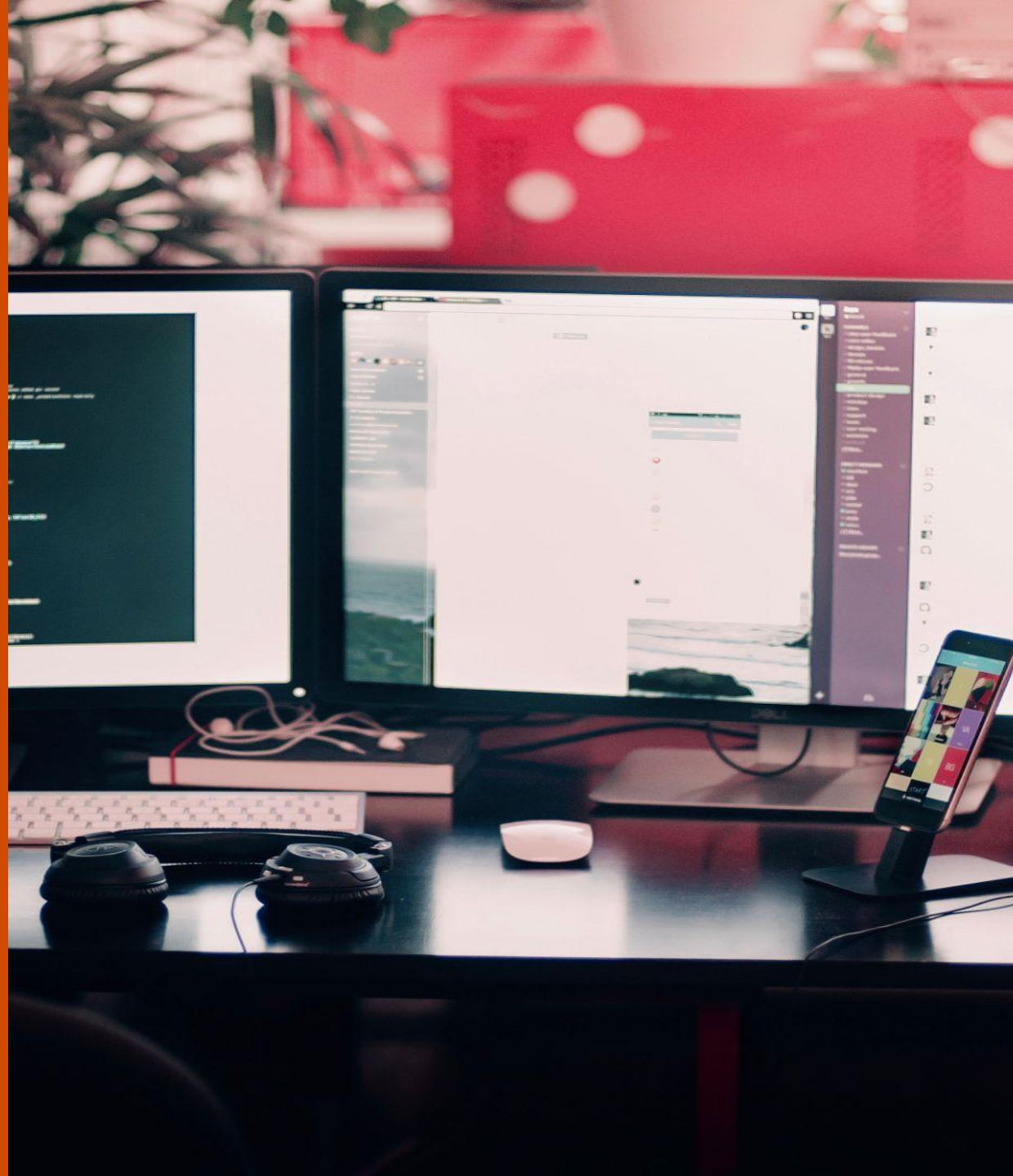
For private virksomheter:

- Aksjeloven § 6-27: Et styremedlem må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik særlig betydning for egen del eller for noen nærstående at medlemmet må anses for å ha fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken. Det samme gjelder for daglig leder.

3

Når det pågår en politietterforskning

Noen ganger er det kritikkverdige forholdet også straffbart

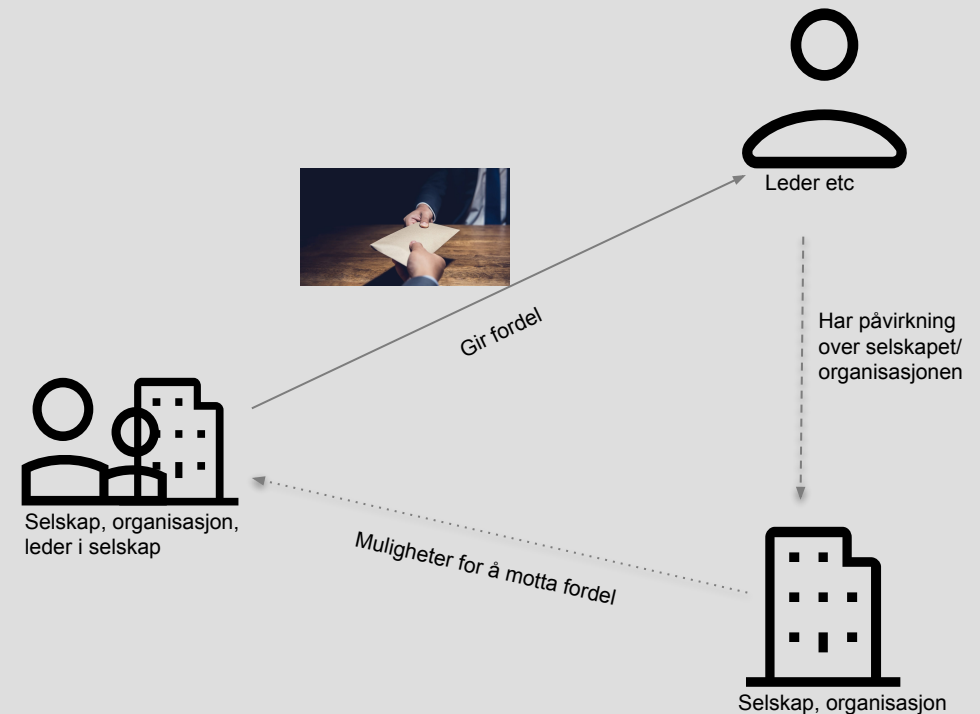
Kan ikke bare dette overlates til politiet?

§ 387.Korrupsjon

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som

- for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag, eller
- gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag i første ledd menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.

Handleplikten blir ikke borte!

- *Virksomheten har et selvstendig ansvar for å forebygge og håndtere alle former for kritikkverdige forhold og avvik. Denne plikten bortfaller ikke dersom det kritikkverdige forhold kan utgjøre en straffbar handling og dermed også kan håndteres eller blir håndtert av politi og påtalemyndighet.*
- *Politiets og påtalemyndighetens rolle i etterforskningen av en konkret sak er utelukkende å avklare om det foreligger straffeansvar.*
- *Virksomhetens ansvar er videre og mer komplekst enn dette.*

Dersom det er mistanke om alvorlige brudd på virksomhetens etiske retningslinjer, habilitetsregler eller andre kritikkverdige forhold kan det utløse en rekke plikter, blant annet:

- *Vurdere å håndtere eventuelle konsekvenser av inhabilitet, herunder om vedtak/beslutninger må anses ugyldige eller av andre grunner bør omgjøres.*
- *Håndtere saken personalmessig. For folkevalgte er det egne regler for suspensjon i kommuneloven.*
- *Håndtere øvrige konsekvenser av bruddet. Dersom lovbruddet har fått utilsiktede konsekvenser, må disse rettes opp i. (eks. miljøkonsekvenser eller feilaktige vedtak).*
- *Vurdere om etiske retningslinjer er tilstrekkelig implementert i virksomheten. Dersom ansatte ikke har fått tilstrekkelig opplæring, bør det gjennomføres opplæringstiltak. Etter straffeloven § 27, jf. § 28 første ledd, bokstav c kan kommunen bli holdt strafferettslig ansvarlig for ansattes eller representanters lovbrudd som kunne vært unngått med hensiktsmessige “retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak.”*

“Vi vil jo ikke ødelegge for politiet.

Politiet passer ikke på at virksomheten gjør det de skal”

Politiregisterloven § 35

Politiet eller påtalemyndigheten kan pålegge taushetsplikt når mottaker får opplysninger undergitt taushetsplikt i forbindelse med at de uttaler seg til eller på annen måte bistår politiet eller påtalemyndigheten. Det samme gjelder når fornærmede, etterlatte og deres representanter får opplysninger undergitt taushetsplikt, jf. § 25 første ledd

Politiet eller påtalemyndigheten kan pålegge enhver som utfører tjeneste eller arbeid for statlig eller kommunalt organ, taushetsplikt om opplysninger som nevnt i § 23 annet ledd når organet mottar opplysninger som er taushetsbelagt i henhold til denne loven.

Hva med opplysninger som virksomheten har gitt til politiet?

Taushetsplikten er ikke til hinder for at virksomheten benytter egne opplysninger til å håndtere saken internt.

- *Det er ulovfestet god sedvanerett at dersom det pågår en parallell politietterforskning skal virksomheten forsøke så langt som mulig, innenfor lovens rammer, å ikke håndtere saken på en slik måte at det kan skade politietterforskningen.*
- *Eksempelvis bør virksomhetens gjennomføring av intervjuer med relevante ansatte avklares med politiet. Påtalemyndigheten har imidlertid som et utgangspunkt ingen instruksjonsmyndighet overfor virksomhetens egen håndtering av saken.*

Hvem trenger opplysninger til hva?

Noen tiltak kan ikke vente til politietterforskningen er ferdig

- *Skal sjefen suspenderes? - hvem beslutter det?
Etter kommuneloven § 7-11 besluttes dette av kommunestyret.*
- *Skal det iverksettes umiddelbare tiltak for å forhindre urett - hvem håndterer det?*
  - *Avverge trakassering*
  - *Stanse pågående brudd på arbeidsmiljøloven*
  - *Stanse pågående forurensning*
  - *Omgjøre skadelige eller uberettigede vedtak*
  - *Sikre verdier før de går tapt*

Informasjons- og handleplikt i en kommune

- *Utredningsplikten. Dersom det er sannsynliggjort at en folkevalgt har begått et alvorlig tillits-/lovbrudd i utøvelsen av tillitsvervet sitt og dette kan ha betydning for kommunens internkontroll og/eller ansvar, må kommunestyret få seg forelagt saken til behandling. At det er sannsynliggjort innebærer at saken er ferdig utredet slik at kommunestyret får seg forelagt et pålitelig faktagrunnlag.*
- *Kommuneloven § 7-11 er en spesialbestemmelse for de tilfeller hvor det pågår en politietterforskning mot en folkevalgt. Etter bestemmelsen kan kommunestyret suspendere en folkevalgt som er siktet for korrupsjon eller andre alvorlige straffbare handlinger.*
- *Etter kommuneloven § 11-3 er det ordføreren som er ansvarlig for å sette opp sakslisten for kommunestyret.*

www.pwc.com

Gunnar Holm Ringen

PwC Gransking
Advokat/Partner
Tlf: 95 26 01 75
E-post: gunnar.holm.ringen@pwc.com

Stig Rune Johnsen

PwC Gransking
Advokat/Direktør
Tlf: 95 26 03 43
E-post: stig.rune.johnsen@pwc.com

© 2022 PwC. All rights reserved. Not for further distribution without the permission of PwC. "PwC" refers to the network of member firms of PricewaterhouseCoopers International Limited (PwCIL), or, as the context requires, individual member firms of the PwC network. Each member firm is a separate legal entity and does not act as agent of PwCIL or any other member firm. PwCIL does not provide any services to clients. PwCIL is not responsible or liable for the acts or omissions of any of its member firms nor can it control the exercise of their professional judgment or bind them in any way. No member firm is responsible or liable for the acts or omissions of any other member firm nor can it control the exercise of another member firm's professional judgment or bind another member firm or PwCIL in any way.